De Levende Natuur 80 (12):274-275 (1977)

Over een „Zomervreetplaats" van vleermuizen in een ijskelder

R. JOORIS en M. FAQUAET

Toen we begin 1976 een ijskelder te Zele (Oost-Vlaanderen) op een mogelijke aanwezigheid van vleermuizen controleerden, viel onze aandacht op een groot aantal op de kelderbodem verspreid liggende vlindervleugels. De vleugels waren, te oordelen naar hun nog vrij goede staat, nog maar enkele maanden oud. Waarschijnlijk zijn ze tijdens de voorbije zomerperiode als restanten van een zekere voedingsgewoonte van vleermuizen in de kelder terecht gekomen.

Het is reeds lang bekend dat vleermuizen grotere prooien, die niet onmiddellijk in de vlucht naar binnen kunnen gewerkt worden, meenemen naar een bepaalde rustplaats om ze daar te verscheuren. Hierbij wordt dikwijls de staartvlieghuid als hulpmiddel gebruikt. De vleermuis buigt, terwijl ze aan de achterpoten hangt, de kop onder de buik tegen het uropatagium. Hierdoor kan ze het in de bek gehouden prooidier beter vasthouden en het al kauwende verkleinen (4). De niet bruikbare componenten zoals de vleugels vallen dan op de bodem van de rustplaats.

Een dergelijke *zomervreetplaats* werd reeds vastgesteld door Roer (7). Hier ging het om vlindervleugels gevonden op een zolder van een schoolgebouw in de Eifel. Een mannetje van de Grootoorvleermuis *(Plecotus auritus)* werd er in de zomermaanden geregeld waargenomen en was de predator van de diverse nachtvlinders.

Hanson (2) verzamelde in de jaren 1945-1949 tussen april en september in een muurnis van het Rijksmuseum in Stockholm talrijke resten van een door een Grootoor *(Plecotus auritus)* gevangen insekten.

De insektevleugels uit de ijskelder te Zele werden verzameld en gedetermineerd naar de voorvleugels. In de veronderstelling dat de monstername willekeurig was, bekwamen we de in tabel 1 weergegeven samenstelling.

Tabel 1. Vlindervleugels uit de ijskelder te Zele.

Soort	Aantal
Noctuidae	
Agrotis exclamationis (L.)	4
Axilia putris (L.)	1
Ochropleura plecta (L.)	2
Noctua pronuba (L.)	15
Diarsia rubi (View.)	3
Xestia xanthographa (D. en S.)	1
Melanchra persicariae (L.)	3
Lacanobia oleracea (L.)	4
Agrochola circellaris (Hfn.)	1
Agrochola lota (Cl.)	1
Amphipyra pyramidea (L.)	1
Phlogophora meticulosa (L.)	15
Enargia ypsilon (D. en S.)	1
Apamea monoglypha (Hfn.)	2
Autographa gamma (L.)	2
Scoliopteryx libatrix (L.)	15
Arctiidae	
Spilosoma lubricipeda (L.)	1
	Totaal 72

Dat het hier wel degelijk om prooidieren gaat die in de zomerperiode gevangen werden, blijkt uit de gevonden uilen

(Noctuide-soorten). Alleen het Roesje *(Scoliopteryx libatrix)* is een overwinteraar. De andere soorten sterven alle vóór de winterperiode. Dit vermelden we trouwens omdat ook de mogelijkheid bestaat dat vleermuizen zich in hun winterverblijven kunnen voeden (8). Talrijke vlinders, zoals Roesje, Dagpauwoog *(Inachis io)* en Kleine vos *(Aglais urticae)*, overwinteren dikwijls in hetzelfde winterverblijf als de vleermuizen en men heeft reeds waargenomen dat rondvliegende vleermuizen zittende prooien kunnen waarnemen en vangen (7; 8).

Opmerkelijk is het totaal ontbreken van Spanners (Geometridae) in het monster. Ook Roer had onder zijn verzamelde vlindervleugels geen Geometriden. Poulton (6) vond op 799 door vleermuizen gevangen nachtvlinders 782 Noctuiden, 14 Geometriden en 3 Hepialiden (Hopvlinders c.s.), terwijl de door Hanson samengestelde prooilijst hoofdzakelijk uit Noctuiden en maar voor een klein percentage uit Geometriden en andere insekten (Microlepidoptera, Coleoptera, Trichoptera, Diptera, Hymenoptera, Orthoptera) bestaat (2).

Nochtans vormen Geometriden een gemakkelijke prooi voor jagende vleermuizen, daar ze, zoals bekend, met hun fladderende vlucht slechte vliegers zijn. Daarom mogen we veronderstellen dat deze kleinere Spanners en veel Microlepidoptera onmiddellijk tijdens de vlucht gegeten worden. Deze veronderstelling werd trouwens in de praktijk reeds bevestigd tijdens vroegere nachtvlindervangsten met de HPL-lamp. Herhaalde malen werden toen uit de lucht dwarrelende Geometride-vleugels waargenomen. De oorzaak van dit verschijnsel waren de boven het doek jagende vleermuizen.

De Noctuiden met hun groter en dikker lichaam worden dus, zeker door de kleine vleermuissoorten, over het algemeen meegenomen naar een vertrouwde rustplaats en daar tot kleine stukjes verscheurd en opgegeten.

Vermoedelijk is dit ook in de ijskelder te Zele het geval geweest. Deze kelder had namelijk geen deur meer zodat de eromheen jagende vleermuizen vrij in en uit konden vliegen.

Jammer genoeg kunnen we hier niet met zekerheid bepalen welke vleermuissoort de predator was van de gevonden prooidieren. Wel werden in de ijskelder reeds de Snorvleermuis *(Myotis mystacinus)* en de Grootoorvleermuis overwinterend aangetroffen. De laatste komt zelfs in de streek algemeen voor. Ook bestaat het voedsel van de Grootoorvleermuizen voor een belangrijk deel uit Noctuiden.

Litteratuur:

1. Eisentraut, M., 1950. Die Ernährung der Fledermäuse (Microchiroptera). Zool. Jahrb., Abt. Syst. 79: 114-177.
2. Hanson, B. H., 1950. Langörade fladdermusen, Plecotus auritus L.; dietlista med kommentarer. Fauna og Flora, 45: 1-20.
3. Herbulot, C., 1967. Atlas des Lépidoptères de France. Hétérocères II.
4. Kuhl, H., 1817. Die deutschen Fledermäuse. Wetterauer Annalen IV. Hanau.
5. Lempke, B. J., 1967. Naamlijst van de Nederlandse Lepidoptera. KNNV.
6. Poulton, E. B., 1929. British Insectivorous Bats and their Prey. Proc. Zool. Soc. London.
7. Roer, H., 1969. Zur Ernährungsbiologie von Plecotus auritus (L.) (Mam. Chiroptera). Bonner Zool. Beitr. 20: 378-383.
8. Schlott, M., 1928. Fledermausforschung in Schlesien. Aus der Heimat, 41: 193-201.